

Ու, որպէսզի քմահաճ կամայականութիւններ չայայլին ձեռնարկին նկարագիրը, հարկաւոր է որ, ինչպէս բնական, հագեւոր վերին իշխանութիւնը ճշդէ գործին ուղղութիւնը և հսկէ անոր վրայ: Թիւրքիոյ մէջ՝ Կ: Պոստոյ պատրիարքարանի «Հայ Խօսնակ»-ով, գաղութահայութեան մէջ՝ երուսաղէմի «Սիոն»-ով, ու Հայաստանի՝ մէջ էջմիածնի «Արարատ»-ով, որուն երեսունին կը սպասենք ակնդէտ:

Եզգային եկեղեցական համագումարէն ալ առաջ, ու հայն իսկական արդիւնաւորումի ընդունակ դարձնելու համար չոյն իսկ կը կարծենք թէ անհրաժեշտ է նախապատրաստական այսպիսի աշխատանք մը:

Արտաքոյ Հայաստանի, հայութիւնը տրամադիր է լսելու այս ոգւով իրեն ըլլալիք հրաւէր մը. իսկ թէ Հայաստանէ ներս որքան սիրալիր պիտի ըլլար յօժարութիւնը այդ մասին, Սիւրբօրհնէքի առթիւ Մայր Աթոռոյ հովանիին տակ հանդիսաւորուած ողբերգութիւնը ցոյց տուաւ արդէն:

Ահա թէ եկեղեցւոյ բարձրագոյն իշխանութիւնը ի՞նչ պարտ էր ընել ցարդ, և պարտի ընել այսուհետեւ ես, երբ ուշ չէ տակաւին, որպէսզի մեր հաւատքի կազմուածին մէջ իրապէս չհրկիզուի Բերսեմիւսի Սաղը, ու մեր վաղուան սերունդները մոխրակոյտ մը չգտնեն հոն՝ ուր պատուական նախնիք հազար ու բիւր տաժանքի և տանջանքներու գնով կանգնած էին փառքի և պատուոյ ամէնէն անմահ յիշատակարանը:

ԳԱՀԻԼԷ

ԹՈՐԳՈՒՄ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Լեռան Բարձր ամենամեծ սէզղոսն է մարդոց գոյութեան: Մարդոց ներկայութեան անմայր յիշգրտման մէջ: Մեր բնական արդարացումը: Հրովարտելու մեր արժանապատւութեան հոգեւոր օժտուած ըլլալու: Գրաւակամը թէ պիտի կրնանք մենք զմեզ մենք վեր բարձրացնել և ըլլալ աւելի բան մարդ, Խոսնումը՝ այն զերազոյն կարելիութեան, այս յոյսին, անբռնելի վեր մէջ բարձրացումին:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊԱՊԻՆԻ

ԿԵԼԵԿՈՅ Ս. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՆԱՄԱԿԸ

ՍԻՈՆԻ ԵՐՈՅ ԲՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ձեռնարկելու առթիւ՝ դիմած էին Կիլիկիոյ աթիւաւ Ս. Կաթողիկոսին, որպէս զի բարենօքի յիշադրել իր զիջումներ ՍԻՈՆԻ հաստատութեան մասին, ինչպէս նաեւ իր սպասարկութեանն ու փորձառութիւններ իր խնայարարականութեան մասին:

Վեն. Ստանկ Կաթողիկոսը բարենօքի աթիւաւ համակողմ դոն պոմ իւր մեր հետաքրքրութեան. համակողմ, որ իր մեծմիկ շահով ու օրով շահեկան է, և մասնաւորաբար կը ներկայացնէ պատմական արժէք մը թէ՛ իր կենսագրութեան և թէ՛ ՍԻՈՆԻ խնայարարական անակիւնէն: Վասն իր ներդրումութեան՝ նոյնութեամբ կը հրատարակենք համակողմ: Խ. Կ.

Հաւել, 21 Յունիս 1927

Գերապատիւ

Տ. Բարդէմ Ս. Եպս. Կիլիկիոյ
յերուսաղէմ

Ասացած եմ Ձեր Դեկ. 30 ամսաթիւը Ն. Ամենապատուութեան մեղրակաթ կոչով վերկենցող Սիւրբ Ա. Թիւրքի հետ: Ո՛րքան տարբերութիւն հնոյն ու նորին մէջ. զուգակշիռ ընել չէ՝ միտքս: Առաջին թիւը յաջորդներուն յաջորդութեան և օգտակարութեան երաշխիքը:

Անվհատ պահանջող մի էք. որո՞նք են եղեր հանգուցեալ ՍԻՈՆԻ խմբագիրները: Ի՞նչ փոյթն էր Խարբերդի եղեգի գիւղէն եկող պատանիի մը, որուն անպարագրելի աշխարհն եղած էր իր գիւղին լեռնափակ հորիզոնը: Մարէս չէի անցներ օր մը՝ իրականութիւնը լոյսի տակ գնել, և ո՛չ կերակրալէի 60 տարի ետքը հաշուեպահանջի մը հանդիպել, որպէս զի օրը օրին տեսածներս և լսածներս յուշատետրի մը աւանդէի:

1867ի Մեծի պահոց Լուսաւորչի տօնին երուսաղէմ հասաւ, ճամբորդութեան յոգնանքի և կեղտի բռնէն ձերբազատուելու համար Պատրիարքարանի կից ուխտաւորաց լուսցքի և լոգանքի յատկացեալ գումարու միոյն մէջ լողցուցին զիս: Մի քանի օր վերջը հօրս հետ Պատրիարքարան կանչուեցանք: Երջանկայիշատակ եւայի պատրիարքը կը նստէր ձմեռուան օտան, այժմ խորհրդարան:

Դռներն ներս չմտած, հայրս իր խաւովը հանեց և ինձ ալ հրամայեց իր օ-

րինակին հետեւիլ. ապա մշտեց «ծուկ չու-
քի»-ի հրամանով: Կարծեմ զի զաջի ր ման-
կական առարկութեանս 'ի պատասխանի՝
որովհետեւ «մեր թագաւորին պիտի ներ-
կայանանք»: Ընկալոք քաշկուտեւելով հա-
սայ Պատրիարքի բազմոցին և աջը առի,
մի քանի հարցումներէ վերջը յանձնեց ըզ-
մեզ վարժարանի տեսուչ երգնկացի Մը-
կերտիչ վարդապետին, որ 80 թուականին
միարանութենէ բաժնուելով Կիլիկիա զը-
նաց, Սահակ անուամբ եպիսկոպոսացաւ,
և 95ի կոտորածին Աշոտի Ս. Յակոբ վան-
քին մէջ յօռտուեցաւ:

Գլխոցի ուսուցիչ էր Տ. Սաւալանեան,
ինչպէս և խմբագիր Սիօնի և քարտուղար
Պատրիարքարանի. ուսուցիչ էին Յարութեան
Չէնճիւղեան Պոսեղի և Կարապետ
պատուելի Արարիկիւրցի (Մամբրէկեաց.):
Քննութեան ճգնաժամ մը անցուցինք պար-
թեհասակ և թաւ պերեւելոտ Չէնճիւղեանի
առջև. Գործք Առաքելոց մը տուաւ ձեռքս,
քիչ մը ընթերցանութիւն ու մի քանի տող
քերականական լուծմունք. բոլոր պաշարս
ալ այդ էր. պատմութիւն, թուաբանու-
թիւն, աշխարհագրութիւն և այլն տեղ չու-
նէին պաշարիս մէջ ու կարծեմ պատուելի-
ներն ալ շատ մեծ պաշար չունէին բաց ի
Սաւալանէն:

Սիօն կարգալու, հասկնալու և հետա-
քըքրուելու ի վիճակի չէի, միայն երբեմն
մեր աւագ աշակերտակիցներու, Ալեքսան
Արապեանի (Կիրեղեաց.) Յակոբ Անուշեա-
նի (Գարբիէլեաց.) Տաճատ Պէլլէրեանի
տպեալ ճառերը և գրաբառէ թարգմանու-
թիւնները կարգալով բերնիս ջուրը կ'եր-
թար թէ «Երբ ևս ալ գրող-մրող պիտի
բլլամ»:

Շատ չանցած Գարեգին Մուրատեանը
(Մեկքիսեղեկ Արքեպս.) եկաւ, խոշոր և
մինչև յօնքերը իջնող վիստով. վարժարա-
նին մէջ պաշտօն տրուեցաւ, նախորդնե-
րը հետզհետէ քաշուեցան. Չէնճիւղեան
Պոսիս և Կարապետ պատուելի իր հայրե-
նիքը՝ Արարիկիւր գնացին: Ս. Գրոց և Եկե-
ղեցական պատմութիւն Պ. Գարեգինը կը
դասախօսէր, հայերենի դասերը առժամա-
նակ մի Պ. Ալեքսանին յանձնուեցան. յե-
տոյ Յովհաննէս պատուելի Մաւեանը յա-
ջորդեց. թուաբանութիւն, գեղագրութիւն
և աշխարհագրութիւն Յարութիւն Սարկա-

ւագ (Մովսէսեաց. Կէօմրիկեան) կը դա-
սախօսէր:

Եսայի պատրիարք եգիպտոս զնաց Ե-
րուսաղէմի գրաւեալ կալուածներու կար-
գադրութեան համար եւ անյաջող վերա-
դարձաւ: 68ին Մուրատեանը և Ուսթա Գէ-
որգ Պարսուտարեանը (Մակարեաց.) վար-
դապետ ձեռնադրեց, որոց հակառակ էին
Միարաններէն ոմանք, զխաւորարար լու-
սարարապետ Կարապետ եպիսկոպոսը: Ան-
ուանակոչութեան ատեն երբ Մակար ը-
սաւ Պատրիարքը, մեր զպրոց կարգին մէջ
Գէորգ երէցեանը առանց պատճառի զըս-
պուած ծիծաղի պոռթկում մը բրաւ. ժա-
մէն ետքը երբ պատճառը հարցուցինք,
ըսաւ. Ուրհնէն լեզուով Մակար կը նը-
շանակէ էջ:

69ի Զատիկէն առաջ կամ վերջը, երու-
սաղէմի Պոսոյ փոխանորդ Սիմէոնեաց.
Մէֆէրեանը և Սարգիս Արքեպս. Հասան-
Ջալալեանը եգիպտոսէն երուսաղէմ եկան:
Պոսէն Գահիրէ հանդիպելուն պատճառը
զարձեալ կալուածական խնդիրն էր, զոր
յաջողած էին կարգադրել Աղեքսանդրիոյ
մէջ գետնի խոշոր կտորի մը զոհութեամբ:
Ապա այս կտորը կը ծախուի 15 հազար ոս-
կիի և որուն վրայ այժմ Ճիզուրիթներու կըր-
թական հաստատութիւն մը կառուցուած է:

Ջալալեանը Գէորգ Դ. երջանկայիշա-
տակ կաթողիկոսը Պոսիս զրկած էր իրբեւ
փոխանորդ, բայց Բ. Դուրը չընդունեց.
ուստի յերուսաղէմ ուխտն ընելէ յետոյ
վերադարձաւ ի Ս. Էջմիածին. իսկ Սիմէոն
եպս., որուն կը փոխանորդէր ի Պոսիս Փի-
լիպպոս վրդ. Նաճարեան, մի քանի ամիս
մնաց և Պատրիարքի հետ խորհրդակցու-
թեամբ՝ ժառ. Վարժարանի երեք ընդունակ
աշակերտներ սարկաւագ ձեռնադրել, Պո-
սիս զրկել և հոն մասնաւոր դասաւանդու-
թեամբ՝ պատրաստել ժառ. Վարժարանի
ուսուցչութեան:

Երեք կոչուածներն էին Գարբիէլ Ես-
պայեց, Մեկքոն Յակոբեան Ռոտոստո-
ցի և Մաքսուտ Մաքսուտեան Դամաս-
կացի. երեքն ալ թէեւ շատ յօժար չէին
պայմանագրական ծանր լուծին տակ մըտ-
նել, սակայն ուսանելու տենչը, և ապա-
գայ ուսուցչութիւնը հրապուրեցին և Օ-
գոստոսին թէ Սեպտեմբերին երեք սար-
կաւագները ճամբայ ելան Սիմէոնեացիս-

կոպտի հետ, և Պոլիս եռուզեռի մէջ գրտան. Խրիմեան՝ պատրիարք ընտրուած ևւ ճամբայ ելած էր Պոլիս գալու, ընդունելութեան պատրաստութիւն կ'ըլլուէր:

Մեզ ուսուցիչներ սահմանուեցան Ֆրանսերենի համար՝ Յակոբ Ոսկան, մաթէմատիքի՝ Փասզալ Թուլեան, Թուրքերէնի՝ Խօճա Ռէթէոս, յորմէ օգտուեցաւ առաւելագէտ Մարքսուտ սարկաւազ, որովհետեւ արդէն արարախօս ու արարագէտ էր: Մօտ երկու տարի շարունակեցինք երուսաղէմատան մէջ վանական կեանքով՝ առանց Պոլսոյ աջն ու ձախը գիտնալու: Այցելուներ ունէինք, երբեմն Մատթէոս վրդ. Իգմիրլեան (երջանկայիշատակ Մատթէոս Կաթողիկոս), յաճախ Կիւրինցի խելօք Կարապետ: Առաջին և վերջին անգամ Վարդապետն Կէտիկ Փաշայի թատրոնը գացինք Վարդանանց Տօնին՝ Հայրիկի մէկ ուկիւնուէրով, իրեն եղբորորդի Խորէնին հետ:

Երուսաղէմէն նոր փոխանորդ եկաւ Խորէն վրդ. Մխիթարեան, որ վերջը եղբորոյ առաջնորդ Խորէն եպս. եղաւ, և Ս. Սարգիս վանքին մէջ ինքնանուէր զոհ եղաւ ընդհանուր կոտորածին:

Որտանեցւոյն և Տաթևացւոյն անունները չէին յիշուիր Պոլսոյ մէջ Սեպեկոցիին: Մենք, ընտել երուսաղէմի մէջ Հայեկեղեցւոյ հօր պաշտպան այդ խնկելի անուններու յիշատակութեան, ամէն պատարագներուն որոց կ'սպասաւորէինք, համարձակ կը յիշատակէինք և տակաւ սովորական գարձաւ:

71'ին վերադարձանք յերուսաղէմ ընկերակցութեամբ զպիր Գրիգոր Իսթիճեանի (Գէորգ եպս. առաջնորդ Եւրոպայի) որ երուսաղէմէն վերադարձած էր: Ինն օր Աղեքսանդրիա Բարանքիկ պահելէն ետքը հասանք Յոպպէ, ուր ուրախութիւնն իսկ պարտեցաւ, երուսաղէմէն եկած հրամանի մը վրայ, որով կ'արգիլուէր Գրիգոր երուսաղէմ ելնելու. պարտաւորուեցաւ վերադառնալ Պոլիս: Լուսահողի պատրիարքին լաւագոյն յատկութեանց մէջ միակ պահասութիւնն էր անընկճելի խտութիւնը: Վտարուած, կամ ինքնակամ գնացողները այլեւ չէին ընդունուեր. Գրիգորէն շատ առաջ Բարսեղ Սարկաւազ Այազմալեանը (Հմայեակ եպս.) վտարուած էր, մեր պաշտօնավարութեան օրով ալ Կարապետ Սար-

կաւազ Պարտիգոկցին (Վահան վարդապետ) վտարուեցաւ:

69'ին Չամ-Թաղէն ելանք և 71'ին Չամ-Թաղ մտանք մինչեւ 81. Մուրատեան թէ՛ ուսուցիչ էր և թէ՛ տեսուչ. Սաւալանի վերջնականապէս Սթոնէն մեկնելէն ետքը՝ Սիօնի խմբագրութիւնն ալ իր վրայ մնաց և մեր գրասերը որոշուեցան և զործի լրծուեցանք, տակաւ ընտելացանք և սիրեցինք պաշտօննիս. քաղաքացի գիշերօթիկ տղաքներ ալ ընդունուեցան և աշակերտներու թիւը քառասունի բարձրացաւ: Հայերենի ուսուցիչն էր Մամբրէ Վրդ. Մարկոսեան, որ երբեմն կ'աշխատակցէր Սիօնի, ինչպէս և Մովսէս Վրդ. Կէօմրիկճեան և Գէորգ Սարկաւազ Շահինեան, որ հայաշաղկապ ըլլալով առաջին զոհն եղաւ Տիգրանակերտի մէջ. իմ գրասերս էին բնապատմութիւն, աշխարհագրութիւն և կրօնական. Մեկքոն Սարկաւազ կը դասախօսէր թուարանութիւն, ընդհ. պատմութիւն և բոտ հարկին ուրիշ առարկայ. իսկ Մաքսուտ Սարկաւազը կ'աւանդէր թուրքերէն և ազգային պատմութիւն:

Մի քանի տարի անփոփոխ կերպով այսպէս շարունակեցինք: Մամբրէ Վրդ. պաշտօնով եղիպտոս զրկուեցաւ, այս պատճառաւ հայերէն դասերն ալ մեզ վիճակեցան. Մեկքիսեղեկ Վրդ., տկարութեան առթիւ, բժշկաց խորհրդով եւրոպա գնաց. վարժարանի վարչական գործերն ալ մընացին մեր երեքին վրայ. վերադարձին կ'սպասուէր աւելի օգտակար դպրոցավարութիւն մը, ընդհանրապէս երթեկէն ի վարժարան նօսրացուց և միաբանական ինչինչ խնդիրներու պատճառաւ միաբանակցութիւնէ քաշուելու և բարեկամներու աշխատութեամբ Չմիւռնիոյ առաջնորդութեան պատրաստութեանց սկսաւ:

Չմիւռնիոյ առաջնորդական ընտրութեամբ մեկնեցաւ Մուրատեան. վարժարանի տեսչական հօգը մնաց մեր վրայ. մատակարարական գործը ստանձնեց Մաքսուտ Սարկաւազ, կարգապահական հօգն ալ Մեկքոն Սարկաւազին և մեզ բաժին ինկաւ: Մուրատեանի մեկնելէն յետոյ Սիօնը մինչ ի մահ շարշարելու պարտաւորութիւնն ալ մեզ վիճակեցաւ: 1877 յուլիս 3'ին տրեղա ձեռնադրուեցանք: Կարճեմ Զեր ուզածը պիտի գտնէք բաւական էրկար գը-

բութեանս մէջ. առէք Ձեզի պէտք եղածը ճշգիւով թուականները ՍԻՅԵՆ հաւաքածոյներէն:

Սիրոյ ողջունելու

Մնամ ազօթարար

ՍԱՀԱԿ Բ. ԿԹ. ԿԻՂԻԿԻՈՅ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԱԳՐԱԿԱՆ

ԻՍԻՐԱՅԷԼԻ ԶՈՒԲԵՐԵ

(Ճարտնախորհիւն եւ վեց)

ՅՈՊՊԷԻ ՀԱՄԲՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

Երբ հիւները անցնէին Երուսաղէմէն Յոպպէ տանող ճամբէն, կը հանդիպէին նոյլ մը հորերու եւ աղբիւրներու, որոնք սակայն նուազ պատմական արժէք կը ներկայացնեն: Գարաւուն ունէր իր աղբիւրը, նման Ուրաղի աղբիւրին, ու իր աւազանը: Այդ աղբիւրին քով տեղի ունեցաւ այն արտասովոր կոխը, ուր Գաւիթի եւ Յերուսաղէի տաճարներու ակունքները յիւրաքանչիւր իր ընդհանրութեամբ ըրին՝ մինչեւ վերջին շունչը: Կարիսթարիմ, Գարաւունի չորս քաղաքներէն մէկը, ունէր իր աղբիւրը, զոր Խաչկերտները անուանեցին «Աղբիւր նարտայ»։ Այս աղբիւրը ոչ մէկ յիշատակ չ'արժնցնէր: Իջնէնք մինչեւ Լեմաւաւս, նոն եկեղեցիին մօտիկ կը տեսնենք աղբիւր մը, ուր, ըստ Սողոմոնոսի, Յիսուս կը հանդիպէր երբեմն ոտքերը լուսուս ճամբար: Սիրուն աւանդութիւն մը, կապուած Խաչկերտի ու համանուն աղբիւրին, կը կեցնէ անցորդը Յոպպէի ճամբուն վրայ՝ Սաբիթի կիրճին բերանը: Իսկ Ալմ Փաթիմ (Շեքոնաց աղբիւր), ուր հնազոյն աւանդութիւնը կը զեւտեղէ Մարիամի այցելութիւնը Եղիսարիթի, այս ճամբէն քիչ մը կը շեղի: Յոյժ պատշաճօրէն Ս. Կոյսի անունը տուած են նաեւ այս գեղեցիկ աղբիւրին, որ տեղին հարստութիւնը կը կազմէ: Միթէ կարելի՞ է տարակուսիլ՝ թէ Մարիամ այդ աղբիւրէն յաճախ խմած ըլլալ այն երեք ամիսներուն, երբ իրեն հիւր կ'ապրէր իր ազգականուհիին մօտ:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ՀՈՎԻՏԻՆ ՄԷՋ

Հիմա բնկերանանք Գալիլեացի ուխտաւորներու կարաւաններուն, որոնք տօներէն ետք կը դառնային զէպ իրենց հիւսիսի հեռաւոր գաւառը: Եթէ անոնք սահաբներէն Յորդանանի հովիտին վրայով, հաւրուս առաջին մասին վրայ պիտի չ'պատահէին ոչ հորերու եւ ոչ աղբիւրներու: Միայն Բեթանիայէն անդին Արեգակի աղբիւրին քովէն շրջան մը ընկէ ետք՝ զէմերնի պիտի ելլէր անկի ուղի մը, որուն խորը պատմութեամբ է այսօր «Տղաւկներու աղբիւր»ը, որ քանի մը դարէ ի վեր կը կոչուի «Առաքելոց աղբիւր»:

Երբ Յորդանանի հովիտը բացուի ճամբորդին առջեւ, տեսարանը մէկէն կը փոխուի: Չորս երաշտ անապատին կը յաջորդէ արմաւենիներով ծածկուած դաշտը, ուր է՝ նոն եւ ուսնազարդ նոր կամ շերտիղէտի երկրորդը: Ներկայիս արեւադարձային բուսականութեամբ հարուստ այս վայրը՝ անցեալին մէջ վայր մըն էր երաշտութեան եւ անպատկանութեան: Ո՞վ կը հաւատայ թէ ինչպէս անցեալի երաշտութիւնը, նոյնպէս ներկայի պարարտութիւնը առաջացած ըլլան միեւնոյն ջուրէն: Երկրին բնիկները եկած էին օր մը բակու Եղիսէ մարգարէին. «Ահաւասիկ քաղաքիս բնակչութիւնը բարի է, ինչպէս աւելի իսկ կը տեսնէ, բայց ուրեքը չար են եւ երկիրը՝ անպաւակ»: Մարգարէն ըսաւ. «Ինծի նոր կուս մը բերէք ու մէջը ազ գրէք»: Բերին: Ու մարգարէն ջուրի ակերուն քով գնաց, ձգեց ազը եւ ըսաւ. «Այսպէս կ'ըսէ Տէրը. կը բռնկեմ այդ ջուրերը ու թո՛ղ ըլլայ անկէ մահ եւ անպաւակութիւն»: Ու ջուրերը բռնկուցան մինչեւ այսօր, Եղիսէի խոտերուն համաձայն:

Ներկայիս Եղիսէի աղբիւրը կը հոսի միեւնոյն առատութեամբ եւ նոյնքան արգասաւորող, ինչպէս էր մարգարէի օրերուն, բոլորով օտարուն այն բլուրին, որուն վրայ շինուած էր Յեսուի երկրորդը: Իր ջուրերը կ'առգեին պանանի, լեմոնի, նարինջի եւ այլն պարակցները, որոնք Երրորդ երկրորդի(*) հարստութիւնը կը կազմէին:

Երկրորդէն անդին, զէպ արեւելք, աւազակոյտերու մէջ, ուր իր անդրինը փռած է, զիչնագոյն այլքներով կը թաւալի Սուրբ Գիտը: Բայց հա՞րկ է զբաղել իրմով: Մենք հոս միայն կը խօսինք այն համեստ ու անշուք ջուրերու մասին—ակեր, աղբիւրներ, հորեր ու ջրամբարներ—, որոնք կ'ապրած ըլլան պատմական, նոյն իսկ ազօտ, յիշատակի մը: Յորդանան, ինքնին, բանաստեղծութիւն է համակ:

Բեթանի հովիտէն ու Տիբերիական ծովէն անցած ժամանակ՝ Գալիլեացի ուխտաւորները կը հանդիպէին Յայնեոփին — այսօր Այլ լի Նեմօիլ — ու մօտերը գտնուող ակերու, ուր մօզն հեռու Սկիւթոպոլիսէն: Հո՞ն կը մկրտէր Յովհաննէս, երբ չէր մկրտէր Բեթանիայի եւ կամ Երկրորդի հանդիպակաց Բեթարբայի մէջ:

ՍԱՄԱՐԻԱՅԻ ՄԷՋԷՆ

Հարաւէն հիւսիս շիտակ ճամբան զէպի Գալիլիա, կ'անցնէր Սամարիայէն՝ գրեթէ ուղիղ գիծով: Հրեաները այդ ճամբուն վրայ ստեղծ տաճարներու կ'ենթարկուէին իրենց զարաւոր ուստիներուն՝ Սամարացիներու կողմէ:

Անգամ մը, գուցէ Երուսաղէմի առաջինուս գեոքրութիւնէն զարմին, Յիսուս այս ճամբան ընտրեց աշակերտներուն հետ: Բնկերանա՞յր իր ուս-

(*) Երկրորդ երկրորդը Ամաւիթ օրով շինուած է Ալիէլ Բեթլայի իր անդամակի՝ Արեմիի նէս ու բաղակի գոլուներ կանգնած է իր կրտսէր որդիին՝ Սեգուրի նէս: Ի. Բ.